

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра логопедії та спеціальних методик

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

На тему: **ФОРМУВАННЯ НОМІНАТИВНОГО СЛОВНИКА У ДІТЕЙ
З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ**

Студентки Кор11-М19 групи
спеціальності 016 Спеціальна освіта.
Логопедія. Спеціальна психологія
Завальна Юліана Володимирівна

Науковий керівник: кандидат
педагогічних наук, старший викладач
Константинів Оксана Василівна

Кам'янець-Подільський – 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НОМІНАТИВНОГО СЛОВНИКА У ДІТЕЙ З НОРМО-ТИПОВИМ РОЗВИТКОМ ТА З РОЗЛАДОМ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ	5
1.1 Особливості розвитку номінативного словника у дітей з нормо-типовим розвитком	5
1.2 Особливості формування номінативного словника у дітей з розладами аутичного спектру	19
РОЗДІЛ 2 ДІГНОСТИКА СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ З РОЗЛАДОМ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ	32
2.1 Характеристика методів обстеження словникового запасу дітей з розладом аутичного спектру	32
2.2 Аналіз результатів констатувального експерименту.....	41
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ НОМІНАТИВНОГО СЛОВНИКА ДІТЕЙ З РОЗЛАДОМ СПЕКТРУ АУТИЗМУ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	47
3.1 Характеристика методів формування номінативного словника у дітей з розладами аутичного спектру	47
3.2 Розробка методики формування номінативного словника для дітей з розладом спектру аутизму	56
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	85

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сьогоднішній день в Україні збільшується кількість дітей з розладом аутичного спектру (надалі РАС). І все більше виникає потреба у надані якісної корекційно-розвиткової та навчально-виховної роботи.

Порушення мовленнєвого аспекту – відноситься до тріади порушень дітей з РАС, а тому посідає важливе місце у детальному вивченні. Становлення процесу мовлення залежить від об'єму та якості словникового запасу дитини. Номінативний словник є його складовою частиною. Він слугує для встановлення комунікаційних зв'язків з іншими людьми, вивчення навколишнього, розвитку вищих психічних функцій, особистісного розвитку. Чим більше слів знаходиться у розпорядженні дитини, тим точніше і легше їй буде висловлюватися, виражати свої почуття і емоції.

Проблему словникового запасу вивчали: Н. Базима, О. Баєнська, В. Лебединський, О. Мастюкова, І. Мамайчук, О. Нікольська, Л. Нурієва, К. Островська, Т. Скрипник, В. Тарасун, Д. Шульженко, О. Янушко та ін.

Кожен з них зробили великий внесок, наприклад, Т. Куценко вивчала розуміння мовлення у побудові запитань, Г. Розенгарт-Пупко досліджувала становлення розуміння слів на основі розвитку маніпуляційної діяльності, Н. Жукова, О. Мастюкова та Т. Філічева, вказували, що дітей з РАС виявляються порушенням всіх форм довербального (експресивно-мімічного, предметно-дійового) та вербального спілкування; К. Лебединська, О. Нікольська виділили 4 види стану мовленнєвої сфери у дітей з аутизмом, Д. Шульженко вивчала особливості корекції тощо.

Цілеспрямованого вивчення проблеми з формування номінативного словника ще не було, тому ми вирішили дослідити це питання.

Мета дослідження: розробка методики формування номінативного словника у дошкільників з розладами аутистичного спектру.

Завдання дослідження:

1. вивчити психолого-педагогічну літературу з проблеми дослідження;
2. провести констатуючий експеримент і проаналізувати отримані результати;
3. розробити структуру і зміст формуючого експерименту.

Предмет дослідження: особливості формування номінативного словника у дошкільників з розладами аутистичного спектру.

Об'єкт дослідження: процес формування номінативного словника у дітей з РАС.

Методи дослідження:

- теоретичні: теоретико-критичний аналіз психологічної, педагогічної та методичної літератури щодо проблеми дослідження, порівняння, систематизація, узагальнення здобутої інформації з проблеми вивчення;
- емпіричні: аналіз методики діагностики порушень голосу та дихального апарату у педагогів.
- статистичні: аналіз емпіричних даних та їх узагальнення

Наукова новизна дослідження полягає у розширенні та систематизації теоретичних відомостей про особливості розвитку номінативного словника у дітей з розладами аутистичного спектру.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання методики розвитку номінативного словника для розвитку мовлення у дітей з РАС.

Місце проведення дослідження Навчально-реабілітаційний центр м. Кам'янець-Подільський.

Структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (80 найменувань), додатків (7 сторінок). У роботі вміщено 6 таблиць, 4 графіка. Загальний обсяг наукової роботи – 91 сторінок, з них 73 сторінок – основного тексту.

ВИСНОВКИ

Під час дослідження проблеми формування номінативного словника у дітей з розладом аутичного спектру нами були зроблені наступні висновки:

1. Вивчення психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження показав, що у дітей з РАС становлення номінативного словника, в більшості, відбувається із запізненням. Діти мають збіднений словниковий запас, спілкування відбувається за допомогою жестів, міміки, інтонаційно не забарвлених вигуків. З часом, майже до 6 років, номінативний словник набирає невелику кількість слів. В ранньому і молодшому дошкільному віці діти не вступають у взаємодію з дорослими, в старшому дошкільному – можлива комунікаційна взаємодія. З часом, майже до 6 років, номінативний словник набирає невелику кількість слів, але зберігається буквальне розуміння мовлення, характерні монологи, не розуміють переносного значення, прихованого змісту. Їм важко встановити взаємодію з іншими, через нерозуміння емоційного забарвлення. Хочемо звернути увагу на те, що ці дані не характерні для всіх дітей з РАС, адже, в кожного по-особливому проходить розвиток. Деякі діти мають схильність до рифми, віршів та словотворчості.

2. З проведеного констатуючого експерименту з вивчення формування номінативного словника у дітей з РАС, ми звернули увагу на те, вони розуміють звернене мовлення. У деяких дітей виникали труднощі при виконанні простих інструкцій, у розпізнаванні знайомих дій і предметів на зображенні; у наданні відповіді на запитання по картинці; знаходженні предмета за описом. Більшість не вміють узагальнювати предмети, не орієнтуються в назвах частин свого тіла.

Що стосується, саме, сформованості словникового запасу, то рівень сформованості його є низьким (активний словник: три дитини – 12%, по одній – 9%, 6%, 3%; пасивний словник: три дитини – 33%, три – не сформовано) та середнім (активний – 21%; пасивний – 44%). Діти мають

досить збіднений номінативний словник. Вони розуміють лише добре знайомі їм предмети, в більшості, це побутові. З інших лексичних тем є труднощі чи, взагалі, не орієнтуються в них. Що стосується, синонімів, антонімів, узагальнень – відповідають низькому рівню.

3. Розробили структуру і зміст методики з формування номінативного словника для дітей з РАС. Вона включає такі етапи.

Перший етап – встановлення контакту. Мета етапу – знайти зручне місце для взаємодії, визначити знайомі предмети оточуючого середовища, підібрати комфортний тембр та тональність голосу педагога. Зміст: ритуал вітання, розминка, основна частина, заключна частина.

Другий етап – виробити вміння сидіти за столом чи в ігровому куточку, формувати позитивний досвід співпраці з педагогом та систему заохочень за правильно виконане завдання, тренувати вміння концентрувати увагу на співпраці та утримувати інструкцію. Зміст: звернення уваги, малювання на «замовлення», введення різних варіантів того самого малюнка, залучення дитини, вводиться сюжет, перенос сюжетів з малюнків у дидактичні завдання.

Третій етап – розвиток предметного словника. Зміст: робота з картинкою, робота з розрізної картинкою, закріплення отриманих знань, введення ігор на диференціацію вивчених лексичних тем.

На жаль, ми не встигли зробити формувальний експеримент до кінця, в зв'язку з карантинними умовами. А тому подальша наша робота полягатиме у апробації створеної методики з формування номінативного словника у дітей з РАС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базима Н. В. До проблеми мовленнєвого розвитку дітей з РДА / Н. В. Базима // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. пр. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 14. – С. 3–6.
2. Базима Н. В. Особливості невербальної та вербальної комунікації у дітей з аутизмом / Н. В. Базима, О. В. Мороз // Логопедія. – 2013. – № 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/logoped_2013_4_2. – Назва з екрану.
3. Базима Н. В. Особливості протікання етапів мовленнєвої діяльності у дітей з аутистичними порушеннями / Н. В. Базима // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. пр. – Кам'янець-Подільський : Медобори–2006, 2012. – Вип. 3. – С. 290–296.
4. Базима Н. В. Особливості розвитку мовленнєвої функції у дітей з раннім дитячим аутизмом / Н. В. Базима // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. пр. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 17. – С. 3–8.
5. Базима Н. В. Формування мотивації мовленнєвої активності у дітей з аутистичними порушеннями / Н. В. Базима // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. пр. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 23. – С. 10–14.
6. Баранова Г. А. Развитие мыслительной деятельности младших школьников с интеллектуальными нарушениями средствами игровой деятельности / Г. А. Баранова, Л. А. Ремизова // Вестник ГОУ ДПО ТО «ИПК и ППРО ТО». – 2018. – № 1. – С. 47–52.
7. Башина В. М. К особенностям коррекции речевых расстройств у больных с синдромом детского аутизма / В. М. Башина, Н. В. Симашкова // Исцеление : альманах. – Москва, 1993. – Вып. 1. – С. 154–160.

8. Боброва Л.В. Содержание методической работы по развитию связной речи младших школьников / Л.В. Боброва // Традиции и инновации в начальном образовании : материалы регион. науч.-практ. конф., Елец, 7 апр. 2017 г. – Елец : Елецкий гос. ун-т им. И. А. Бунина, 2017. – С. 41–44.
9. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія / А. Богуш. – 2-е вид. – Київ : Слово, 2010. – 374 с.
10. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш ; за ред. А. М. Богуш. – Вид. 2-ге, доповн. – Київ : Слово, 2015. – 704 с.
11. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищ. педагог. навч. закладів / упорядник Богуш А. М. – Київ : Слово, 2005. – 720 с.
12. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти : програма та методичні рекомендації / А. М. Богуш. – Харків : Ранок, 2011. – 176 с. – (Дошкільна освіта).
13. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія / А. М. Богуш. – Київ : Слово, 2004. – 346 с.
14. Выготский Л. С. Развитие устной речи // Детская речь. Л. С. Выготский. – М.: Просвещение, 1996. – 420 с.
15. Вікові особливості мовленнєвого розвитку дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.logopedia.com.ua/batkam/v-kov-osoblivostmovlenn-vogo-rozvitku-ditini>. – Назва з екрану.
16. Вітюк В. Розвиток мовлення дітей з аутизмом як запорука подальшого навчання у школі / В. Вітюк, Л. Тарасюк // Педагогічний часопис Волині. – 2016. – Вип 1. – С. 75–81. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2016_1_16. – Назва з екрану.

17. Воротинцева О. Основні етапи розвитку мовлення в дітей [Електронний ресурс] : батькам про дітей. Поради логопеда № 3. – Режим доступу:

http://zakinpro.org.ua/images/2020/docs/05/Батькам_про_дітей_3.pdf. –

Назва з екрану.

18. Глухов В. П. Формирование связной речи дошкольного возраста с общим речевым недоразвитием / В. П. Глухов. – Москва : АРКТИ, 2002. – 168 с.

19. Громова О. Е. Методика формирования начального детского лексикона в условиях направленного коррекционно-развивающего обучения [Электронный ресурс] /: дис. канд. пед. наук: 13.00.03. – Москва, 2003. – Режим доступа: http://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-03/dissertaciya_formirovanie-nachalnogo-detskogo-leksikona-v-usloviyah-napravlenного-korreksionno-razvivayuschego-obucheniya, свободный. – Название с экрана.

20. Жукова Н. С. Логопедия / Н. С. Жукова, Е. М. Мастюкова, Т. Б. Филичева. – Екатеринбург : Слово, 1998. – 316 с.

21. Зикеев А. Г. Формирование и коррекция речевого развития учащихся начальных классов специальных (коррекционных) образовательных учреждений на уроках развития речи : учеб. пособие / А. Г. Зикеев. – Москва : Владос, 2014. – 432 с.

22. Ільїна Н. В. Розвиток структури лексичного значення слова у дітей дошкільного віку / Н. В. Ільїна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – Київ, 2013. – Вип. 24. – С. 113–117.

23. Катоній О. М. Методики та форми допомоги дітям із розладами спектру аутизму / О. М. Катоній // Таврійський вісник освіти. – 2015. – № 2(1). – С. 253–259. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_2\(1\)__46](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_2(1)__46).

24. Kaufman B. N. Przebudzenie naszego syna. Zwyistwo milosci nad choroba / B. N. Kaufman. – Warszawa : Fundacja “Synapsis”, 1994.– 180 s.
25. Кольцова М. М. Ребёнок учится говорить / М. М. Кольцова. – Москва : Советская Россия, 1973. – 160 с.
26. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности : [монография] / Е. С. Кубрякова. – Москва : Наука, 1986. – 160 с.
27. Купчак О. М. Система логопедичної корекція з дітьми із розладами спектру аутизму / О. М. Купчак // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. пр. – Кам’янець-Подільський : Медобори–2006, 2011. – Вип. 2. – С. 97–105.
28. Лаврентьева А. Н. Детская речь: становление языковой способности в онтогенезе : учеб. пособие для студ. пед. ун-тов/ А. Н. Лаврентьева. – Москва : МГПУ, 2003. – 51 с.
29. Лалаева Р. Формирование лексики и граматического строя / Р. И. Лалаева, Н. В. Серебрякова // Коррекция общего недоразвития речи у дошкольников. – Санкт-Петербург : СОЮЗ, 1999. – 160 с.
30. Лалаева Р. И. Коррекция общего недоразвития речи у дошкольников. (формирование лексики и грамматического строя) / Лалаева Р. И., Серебрякова Н. В. – Санкт-Петербург : СОЮЗ, 1999. – 160 с.
31. Лебединская К. С. Дети с нарушениями общения: ранний детский аутизм / К. С. Лебединская, О. С. Никольская, Е. Р. Баенская. – Москва : Просвещение, 1989. – 95 с.
32. Лебединская К. С. Диагностика раннего детского аутизма / К. С. Лебединская, О. С. Никольская. – Москва : Просвещение, 1991. – 53 с.
33. Леонтьев А. А. Исследование детской речи / А. А. Леонтьев // Основы теории речевой деятельности. – Москва : Наука, 1974. – 368 с.
34. Леонтьев А. А. Слово в речевой деятельности: Некоторые проблемы общей теории речевой деятельности / А. А. Леонтьев. – Москва : Эдиториал УРСС, 2003. – 248 с.

35. Літвінова О. В. Щодо питання систематизації мовленнєвих порушень при аутизмі / О. В. Літвінова // Логопедія. – 2013. – № 3. – С. 48–51.

36. Логвінова І. П. Формування комунікативної потреби дітей з аутизмом у невербальній взаємодії / І. П. Логвінова // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2008. – С. 59–61.

37. Лурия А. Р. Лекции по общей психологии/ А. Р. Лурия. – Москва : Санкт-Петербург : Питер, 1975. – 320 с. – (Мастера психологии).
– Режим доступа:
http://yanko.lib.ru/books/psycho/luriya=lekcii_po_ob_psc.pdf. – Название с экрана.

38. Мамохина У. А. Особенности речи при расстройствах аутистического спектра / У. А. Мамохина // Аутизм и нарушения развития. – 2017. – Т. 15, № 3. – С. 24–33.

39. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників): навч. посіб. для студ. вищ. педагог. навч. закладів. Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія). – Вид. 3-є, перер. та доп. – Київ : Слово, 2015. – 312 с.

40. Методики розвитку мовлення та спілкування [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.autismspectrum.org.ua/index.php/relations_therapy_uk.html. – Назва з екрану.

41. Методы, приемы и формы работы с детьми с расстройствами эмоционально-волевой сферы [Электронный ресурс]. – Режим доступа :
https://depsr.admhmao.ru/upload/iblock/244/metody_-priemy-i-formy-raboty-s-detmi-s-ras.pdf. – Название с экрана.

42. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки : навч.-метод. посіб. / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвеева ; [за заг. ред.

С. П. Миронової]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2010. – 264 с.

43. Налимова Т. А. Актуальные вопросы развития речи младших школьников : учеб. пособие / Т. А. Налимова. – Москва : БУК, 2017. – 140 с.

44. Никольская О. С. Аутичный ребенок. Пути помощи / О. С. Никольская, Е. Р. Баенская, М. М. Либлинг. – Москва : Тереаинф, 2000. – 336 с. – (Особенный ребенок).

45. Нуриева Л. Г. Развитие речи у аутичных детей / Нуриева Л. Г. – Москва : Теревинф, 2003. – 160 с.

46. Озарко О. В. На шляху до контакту: особливості роботи із дітьми з аутизмом стаття [Електронний ресурс] / О. В. Озарко. – Режим доступу: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/34-p-yata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/52-na-shlyakhu-do-kontaktu-osoblivosti-roboti-iz-ditmi-z-autizmom#top>. – Назва з екрану.

47. Островська К. О. Методи діагностично-корекційної роботи з дітьми з аутизмом / К. О. Островський // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. пр. – Кам'янець-Подільський : Медобори–2006, 2017. – Вип. 9, т. 1. – С. 156–167.

48. Речь и интеллект в развитии ребенка : экспериментальное исследование / под ред. А. Р. Лурия. – Москва : Полиграфшкола им. А. В. Луначарского, 1927. – 264 с.

49. Рождественська М. В. Синдром органічного аутизму у дітей із затримкою психічного розвитку / М. В. Рождественська // Дефектологія. – 2002. – № 2. – С. 46–49.

50. Розвиток мовлення аутичних дітей за методикою Л. Г. Нурієвої [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dnz3.osvitakp.com.ua/index.php/metodychna-skarbnychka/446-rozvitok-movlennya-autichnikh-ditej-zametodikoyu-nurievoji-l-g>. – Назва з екрану.

51. Розквіт : програма розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» / наук. кер. та заг. ред. Т. В. Скрипник. – Київ : Мандрівець, 2017. – С. 200.
52. Романчук О. Розлади спектру аутизму в запитаннях та відповідях / О. Романчук. – Львів : Колесо, 2009. – 168 с.
53. Салмина А. Б. Подходы к объективизации диагностики заболеваний аутистического спектра / А. Б. Салмина [и др.] // Сибирское медицинское обозрение. – 2009. – № 3. – С. 80–85.
54. Свідерська М. М. Методика дослідження сприймання зверненого мовлення молодшими школярами з аутизмом / М. М. Свідерська // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. – С. 71–75.
55. Свідерська М. М. Розвиток імпресивного мовлення при нормальному онтогенезі та розладах спектру аутизму / М. М. Свідерська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 32. – С. 125–130.
56. Свідерська М. М. Розуміння усного мовлення дітьми молодшого шкільного віку / М. М. Свідерська // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського. – Миколаїв : МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2017. – Вип. 3(58). – С. 331–335.
57. Сизова Ю. С. Особенности общения детей младшего школьного возраста / Ю. С. Сизова, Е. Н. Яковенко // Наука и знание: векторы развития конкурентоспособности общества, науки и бизнеса. – 2015. – С. 232–237.

58. Синельник М. Г. Особливості формування лексичного складу мовлення у дітей із тяжкими порушеннями мовлення [Електронний ресурс] / Синельник М. Г, Мельніченко Т. В., Кібальна К. О. // Наукові здобутки студентів Інституту людини / Київський університет імені Бориса Грінченка. – Київ, 2016. – Вип. 1(5). – 11 с. – Режим доступу: <http://studscientist.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/67>. – Назва з екрану.

59. Скрипник Т. В. Системно-феноменологічний підхід до діагностики та корекції розвитку дітей з аутизмом : дис.... д-ра психол. наук: 19.00.08 / Скрипник Тетяна Вікторівна ; Ін-т спец, педагогіки НАПН України. – Київ, 2010. – 385 с.

60. Скрипник Т. В. Феноменологія аутизму : монографія / Т. В. Скрипник. – Київ : Фенікс, 2010. – 368 с.

61. Соботович Є. Ф. Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку / Є. Ф. Соботович // Теорія та практика сучасної логопедії : зб. наук. пр. – Київ : Актуальна освіта, 2007. – Вип. 1. – С. 48–52.

62. Тарасун В. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом / В. Тарасун, Г. Хворова ; за наук. ред. В. Тарасун. – Київ, 2004. – 103 с.

63. Тарасун В. В. Аутологія : [монографія] / В. В. Тарасун ; Нац. педагог. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ : Леся, 2014. – 579 с.

64. Технології психічної інтеграції дітей з аутизмом : у 2 т. / за ред. В. Бондаря, В. Засенка, В. Тарасун. – Київ, 2006. – Т. 1 : Формування передумов навчально-пізнавальної діяльності у дітей з аутизмом. – 249 с.

65. Тихеева Е. И. Развитие речи детей (раннего и дошкольного возраста) / Е. И. Тихеева. – Москва : Просвещение, 1981. – 111 с.

66. Ткач О. Формування номінативного словника у дітей з розладами спектру аутизму / О. Ткач. // Науковий вісник Миколаївського

національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – Миколаїв, 2017. – Вип. 3(58). – С. 369–373.

67. Чередніченко Н. В. Теоретико-методичні засади формування лексичної сторони мовлення молодших школярів із ТПМ на уроках української мови / Чередніченко Н. В., Карпенко О. М. // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільський національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2012. – Вип. 19(1). – С. 438–447.

68. Шицко Э. В. Развитие образной речи младших школьников на основе творческих речевых упражнений по прочитанным произведениям / Э. В. Шицко // Закономерности и тенденции инновационного развития общества. – 2018. – С. 98–103.

69. Шульженко Д. І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей : монографія / Д. І. Шульженко. – Київ, 2009. – 385 с.

70. Янушко Е. А. Игры с аутичным ребенком. Установление контакта, способы взаимодействия, развитие речи, психотерапия / Янушко Е.А. – Москва : Теревинф, 2004. – 136 с.

71. Янушко Е. А. Использование метода совместного рисования в работе с аутичным ребенком / Е. А. Янушко // Аутизм и нарушения развития. – 2005. – № 3. – С. 66–70. – Режим доступа: https://psyjournals.ru/files/109772/ autdd_2005_ n3_yanushko.pdf. – Название с экрана.